

انازي اُتم؟

- رڪمڻي سندر چئلائي

اُتم لکيو ڇاهي؟ فقط نقطچيني ڪري ڄاڻي ۽ مان
 مان وار ڪڍي، ٻين کي دلشڪست ڪري مان اول
 وشواس ڪري وينس پر وڌيڪ اڀياس مان خبر پير
 'اُتم ڪيترا مرتب ڪيا آهن (ڪهاڻين جا) ته پاڻ به
 لکيا آهن. (لست ڪيترن هنڌ ڏنل آهي) مان هتي سندس
 ڪهاڻين ۾ آيل استري ڪردارن جي باري ۾ چونديس.

ڪشمڪش (۱۳ سنڌي ڪهاڻيون)

ليکڪ : اي.جي.اُتم - مارچ ۱۹۸۳ع (ٻيون ڇاپو)

ڇپائيندڙ : نئين دنيا پبليڪيشن، بمبئي-۱۶

ليکڪ پاران : هن مجموعي جون ۲۰، ۳۰ سال کن اڳ
 جون لکيل ڪهاڻيون اڄ به هند توڙي سنڌ جي اخبارن
 مخزنن ۽ مجموعن ۾ وري وري پيئون ڇپجن. ان مان
 انهن جي اهميت ۽ مقبوليت ظاهر ٿئي ٿي. نه رڳو ايترو
 پر اهي ڪافي ڪهاڻيون انگريزي، بنگالي، هندي، مرهٽي،
 گجراتي، مليالم، اڙيا، اردو وغيره ۾ به ڇپيون آهن. 'راجا'
 ڪهاڻي ته روس جي ٻولين ۽ جرمن ۾ به ترجمو ٿي
 آهي. رشا وارن وٽان ان جو ۹۰۰ روپيا اجورو روبلن ۾،
 ۱۹۷۳ ۾ اتي ٿيل افرڪي-ايشياڻي ليکڪ ڪانفرنس وقت
 مليو هوم. هڪ سنڌي ڪهاڻيءَ لاءِ ايڏو اجورو فخر لائق
 آهي.

هنن ڪهاڻين ۾ سنڌي جيوت جو ترقي پسند نگاهو
 کان چتر چٽيل آهي، جو ذاتي مشاهدي تي ٻڌل آهي.

اُتر پنهنجي 'سچي مردانگي' زال ذات جي حفاظت
ڪرڻ ۾ ٿو سمجهي ۽ نه پنهنجي حوس پوري ڪرڻ لاءِ
کيس فقط جسم ٿو سمجهي. اُتر جي هنن ٽن ڪهاڻين
۾ سندس زال ذات لاءِ عزت ظاهر آهي.

اُتر کي بيحد غصو لڳندو آهي جڏهن کي ليڪ اسٽري
جي انگن جو اُگهاڙو ذڪر ڪندا آهن ۽ ليڪاڻون اعتراض
نه اُٿاري اهو سهي چپ رهنديون آهن. (ڪهاڻين ۽ ليڪن
جا نالا ونڻ سان منهنجو ليک وڏو ٿي ويندو).

سو اُتر 'اناڙي' ڪيئن سڏبو؟ برابر دنياڌاري ۽ رڳو
رکائي نه اچڻ واري کي اسين اناڙي چوندا آهيون. پر
اُتر ته اهڙو اناڙي سڏجڻ ۾ خوش آهي.

انهن ۾ اسانجي ورهاڻي جي درد جي جهلڪ آهي ته ان مان چوڻڪاري جي راه (سنڌيت ۽ انسانيت) به نظر ايندي. ان راه جا اڄ اهي سنڌي ڪهاڻيڪار ۽ نقاد به پانڊيٽڙا بڻيا آهن. جيڪي ان تان پڻڪي ويا هئا.

’ڪشمڪش‘ ڪهاڻيءَ ۾ اُتر پنهنجي سجاڳ ۽ ستل من ۾ ڪشمڪش جو ۽ سوپ پاتل سجاڳ من جي سوپ جو ذڪر ڪندي پنهنجي ’اناڙي‘ هٿل تي فخر ظاهر ڪيو آهي (ص. ۶۰) سندس ستل من چوي ٿو ته، ’تون ڪو اناڙي آهين‘.

سجاڳ من جواب ٿو ڏي، ’شڪاري بڻجڻ ۾ ڪهڙي سورهيائي آهي. شڪاري ٿي هڪ عورت جي مجبوريءَ جو فائدو وٺان، ان کان بهتر آهي ته اناڙي ٿي هجان‘.

’اهي ته عورت جا چل ول آهن، جن سان هوءَ تو جهڙن ساڌن مردن کي منڊيندي آهي. نه ته ڀلا هيئن وهندڙ وات تي ڪنهن اوڀڻو پرش سان ڪا سگهڙ استري اچي بيهندي آهي؟ ڪجهه سوچ، ڇو ٿو گهر آيل گره موٽائين؟‘

’مون لاءِ استري کائڻ جو گره ڪونهي. مان غلط ڪم ڪري، هڪ نردوش راه ويندڙ ناريءَ کي، خلق اڳيان کلڻ هاب نٿو ڪرڻ چاهيان. هوءَ هڪ پرش تي وشواس رکي، منهنجي شرڻ آئي آهي، ان سان وشواس گهاٽ ڪري، کيس شرمسار ڪرڻ نٿو چاهيان. مان نه پسون پڪي آهيان، نه موقعي پرست. مان شڪاري ناهيان..... ناهيان‘.

۽ برسات بند ٿيڻ کانپوءِ سندس چٽيءَ هيٺان اچي

بيھڻ واري رمڻي 'شڪرانا' چئي موڪلائي ٿي.
ههڙا اناڙي پرش سماج لاءِ بيحد ضروري آهن. زال
جي مجبوريءَ جو فائدو وٺڻ وارا مرد ته عام جام ملندا
آتم جهڙا گهڻا هوندا جيڪي رشت پشت جوان هوندي
به پنهنجي بدني طاقت جو غلط استعمال نه ڪندا؟ موهن
پرست نه هوندا؟

'سفيد چادر، سمهيل سڙڪا' ۾ هڪ جوان استريءَ جي
دڪڙڪ تصوير آهي جا پٽيءَ جي جيئري ٿي وڌو ۽ پٽ
پيئي ڇو جو مڙس بي استريءَ سان شادي ڪري ويو.
ان ڏينهن کانوڻي هوءَ لوسائجي ويئي ۽ رات جو اچي
چادر ويڙهي ڪنهن جي انتظار ۾ سڙڪا ٿي پري ۽ اڄپن
کان همدردِي ۽ پيار ٿي گهري. ٻارن جو جهنڊ ڪيس
'او چري او چري' ٿو چوي.

حساس ليکڪ جي دل ههڙي زال لاءِ همدردِي ظاهر
آهي. 'البت هن جي بيوسي منهنجي دل ۾ چڱي ويئي،
جا اڄ ڏينهن تائين ڪڏهن ڪڏهن بي آرام ڪري ڇڏيندي
آهي' (صفح ۵۸).

سڀ کان وڌيڪ ڪهاڻي جنهن مونکي متاثر ڪيو سا
آهي 'قافلو وڌندو رهيو' (صفح ۷۶) ومل شاديءَ کان انڪار
ڪري ٿي ڇو جو 'ڇوڪرو ريڊيوگرام ٿو گهري'.
ڪهاڻيءَ جو ناٽڪ، مئڪسم گورڪي جي ناول 'امڙ' سوکڙي
طور کڻي آيو هو. پر ومل جي انڪار ڪري منجهي پيو
ته ڪتاب واپس کڻي وڃڻو پوندو.

ويڏي وارن وڳن ۾ ومل مئڪروفون اڳيان اچي چيو،

مونڪي دڪ آهي جو توهانڪي انتظار ڪرڻو پيو آهي. مون ان شخص سان شادي ڪرڻ کان انڪار ڪيو آهي جنهن کي پتنيءَ کان وڌيڪ ريڊيوگرام پيارو آهي. هن اسانجي مجبوريءَ جو فائدو وٺڻ ٿي چاهيو جيڪو ڪوبه غيرتمند شخص برداشت ڪري نه سگهندو. مان ڪنهن به پاڻ جيڏي سان هيٺئر شادي ڪرڻ لاءِ تيار آهيان، بشرطيڪ هو ڏيتي لپتي جو ڪوبه شرط نه وجهندو. جيڪڏهن هن پري سڀا ۾ ڪوبه اهڙو وير پرش نه هوندو ته مان سدائين لاءِ ڪنواري رهنديس.

نائڪ ائين ٿو محسوس ڪري گويا، گورڪي جي ناول جي نائڪا امڙ ساڪيات اچي بيٺي آهي، جيڪا انسانيت کي للڪاري رهي آهي (ص. ۸۱)

مان ومل جي اڳيان وڃي بينس. سندس مک تي مڙڪ نمودار ٿي ائين جيئن گهنڱوڙ گهٽائڻ مان چنڊ چمڪندو آهي. هن مونڪي کلي ۾ گلن جي مالها وڌي ۽ مون کيس ڏني سؤغات، گورڪي جو ناول 'امڙ' (صفحو ۸۲)

استريءَ کي برابريءَ جو درجو ڏيندڙ اُتم استريءَ جي اخلاقي همت جو قدر ڪري ٿو. ومل جهڙي بهادر چوڪري ۽ وري هڪ پرش جي مانسڪ اتياچار جي شڪار ٿيل ابلا ناري ٻنهي ۾ ڪيترو نه فرق آهي. ('سفيد چادر، سمهيل سڌڪا')

پرش به ته ساڳيو آهي پر سندس منورتي واسنا واري آهي يا پوڄا واري، اها ڳالهه بيحد تبديل آڻي سگهي ٿي.